

Приходько В. П.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету

Prykhodko V. P.
Doctor of Economics, Professor,
Head of International Economic Relations Department
Uzhgorod National University

СВІТОВА КОН'ЮНКТУРА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: АКТУАЛЬНІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

GLOBAL CONJUNCTURE AND INVESTMENT SECURITY OF THE NATIONAL ECONOMY: TOPICAL ASPECTS OF THE FOREIGN ECONOMY AND MANAGEMENT

Анотація. У роботі досліджено вплив глобальної кон'юнктури на національну економіку та експорт. Проаналізовано зміни індикатора інвестиційної безпеки. Розглянуто актуальний стан інвестування у світі та країні. Вивчено стан та зміни державної політики стимулювання зовнішньоекономічної діяльності та інвестицій. Наведено рекомендації щодо підтримки конкурентоздатності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна кон'юнктура, інвестиційна безпека, конкурентоздатність, експорт, державна політика стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку, пріоритетні галузі.

Вступ та постановка проблеми. Українська держава і суспільство здійснюють європейський цивілізаційний транзит. Зрозуміло, що результативне переформатування економіки і соціуму таких масштабів, реальне зростання параметрів якості життя населення неможливі без інвестицій. Однак започатковані соціально-економічні перетворення наразі не супроводжуються збільшенням обсягів капіталовкладень та іноземних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними вченими Я.В. Белінською, Я.А. Бережним, О.С. Власюком, В.П. Горбуліним, І.В. Усом, О.М. Шаровим констатоване різке погіршення інвестиційного клімату, зниження інвестиційної привабливості, відтік іноземних інвестицій, гальмування інноваційних процесів та їх деструктивний вплив на глобальну конкурентоспроможність та економічну безпеку національної економіки [1, с. 74–75].

Вплив зовнішньої кон'юнктури на інвестиційні процеси і безпеку національних економік є предметом досліджень зарубіжних дослідників: Г.Дж. Александера, Дж. Бейлі, Л.Дж. Гітамна, М.Д. Джонка, П. Самуельсона, І. Фішера, Д. Хікса, У. Шарпа, К. Шайовської, в Україні: О.М. Алімова, О.І. Амоші, В.Д. Базилевича, І.А. Бланка, М.П. Бутко, О.Д. Василика, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, О.М. Іваницької, Д.А. Карамішева, М.Х. Корецького, М.І. Крупки, М.А. Латиніна, А.С. Лисецького, А. М. Мартиненка, І.Р. Михасюка, Ю.Є. Пашенка, А.А. Пересади, В.Л. Пілюшенка, Л.М. Пісьмаченко, О.С. Поважного, С.Ф. Поважного, А.М. Федоришевої та ін. [2, с. 7].

Спираючись на попередні напрацювання вітчизняних та зарубіжних авторів, варто було б висвітлити і дослідити такі не вирішені питання, як систематизація впливу зовнішньої кон'юнктури на інвестиційну безпеку національної економіки, узагальнення проявів обмежувальних факторів, визначення пріоритетів антикризового інвестиційного управління.

Метою даної роботи є дослідження впливу світового господарського розвитку на інвестиційну складову подо-

лання економічної кризи та ефективних методів протидії деградації економіки країни і побудови її інноваційно-інвестиційної моделі.

Результати дослідження. У 2014–2015 рр. національна економіка скорочувалася внаслідок внутрішніх проблем, перш за все нагромаджених у попередні роки дисбалансів та втрат ВВП від агресії РФ. Однак поряд із ними дедалі помітнішими стають впливи факторів та обставин зовнішньоекономічної кон'юнктури, які вимагають адекватної державної інвестиційної та регуляторної політики.

Нинішній стан залучення інвестицій в Україну має виразний глобальний та регіональний контекст, який, на думку представників світових фінансових організацій та експертного середовища, потребує постійного і комплексного врахування антикризовим менеджментом держави [3].

Світовий досвід показує, що для стабільного економічного зростання країни річний обсяг інвестування за певний період часу повинен перебувати на рівні 19–25% до ВВП, що є **пороговим значенням інвестиційної безпеки країни** [4, с. 74].

Визначення індикатора інвестиційної безпеки здійснюється дотриманням норми інвестування відносно ВВП (GDP):

$$I_{16} = \frac{I(CI + FDI)}{GDP} \cdot 100 \geq 19 - 25\%$$

де I_{16} – рівень інвестиційної безпеки, у %;

I – загальний обсяг реальних інвестицій в економіку країни за період, який розглядається у грошовому вимірі;

CI – внутрішні капіталовкладення за даними Держкомстату України;

FDI – прямі іноземні інвестиції [2, с. 7].

Значення індикатора інвестиційної безпеки в національній економіці знижується і вже впало нижче мінімальної порогової межі (у 2012 р. – 20,8%, у 2013 р. – 18,4% [1, с. 74], у 2014 р. – 13,0% [5, с. 286]), що свідчить

про недостатній рівень інвестицій для забезпечення економічного розвитку на засадах технологічної модернізації промислового виробництва.

Нижченаведена інфографіка свідчить, що вже декілька років відбувається **відтік капіталу з економіки** країни, який вимиває ресурс для інвестування, доступний підприємствам та економіці в цілому, і **перетворився на один із головних факторів падіння капіталовкладень**. У 2014–2015 рр. відбулося зменшення загального значення залучених ПІІ в Україну на 14,8 млрд. дол. США (з 58,2 млрд. дол. США станом на 31.12.2013 р. до 43,4 млрд. дол. США станом на 31.12.2015 р.) [6]. Країну залишає валюта, якої й без того мало, а на додаток для купівлі цієї валюти підприємства використовують акумульовану гривню, яка після обміну на певну валюту вилучається з економічного кругообігу і робить свій внесок у падіння економіки. Але якщо раніше Україна мала дефіцит торговельного балансу, витрачаючи золотовалютні резерви і зв'язуючи гривневу масу купівлею валюти під імпорнтні операції, то зараз дефіциту немає. Обсяг ПІІ у розрахунку на одного жителя в Україні, який упродовж 2010–2014 рр. коливався в діапазоні 900–1328 дол. США [6], залишається найменшим серед країн Європи і СНД, зокрема в Чехії цей показник перевищує 7 тис. дол. США, у Болгарії – 6 тис. дол. США, у Казахстані – 3 тис. дол. США [7].

Рис. 1. Чистий притік інвестицій

У 2014 р. українські банки зменшили залишки зовнішніх запозичень на 16,9%, виплативши тіла боргу на 3,8 млрд. дол. США. Нефінансові компанії погасили 17,5% зовнішньої заборгованості, виплативши 13,4 млрд. дол. США [8]. Якщо тренд збережеться, донори та інвестори можуть виймати ці масштабні кошти з української економіки ще принаймні один-два роки, що зберігає ризик для розвитку економіки

Суттєвий і неоднозначний вплив справляє **валютна нестабільність**. Хвиля зростання вартості долара США, яка почалася в останньому кварталі 2015 р., становить суттєвий фактор цінової конкурентоспроможності продукції на глобальному ринку.

З одного боку, у 2014–2015 рр. гривня – національна валюта України, знецінилася щодо долара США майже втричі [8], що певним чином сприяє конкурентоспроможності українських товарів на зовнішніх ринках. З іншого боку, в цей період вартість долара США щодо кошика

вільноконвертованих валют світу зросла на 25%. Це призвело до знецінення відносно нього грошових одиниць багатьох країн, зокрема й основних торговельних партнерів України. У цей період динаміка курсів їхніх валют щодо долара була такою: євро втратив 20% вартості, російський рубль – майже 49%, польський злотий – 22%, турецька лїра – 26%, угорський форінт – 23%, білоруський рубль – 45%, казахський тенге – майже 45%, китайський юань – понад 3%, єгипетський фунт – 13%, індійська рупія – 6% [9].

Вищевказані курсові падіння суперечливо позначаються на вартісних показниках українського експорту. Наприклад, його обсяг до країн ЄС у жовтні 2015 р. становив 1,25 млрд. дол. США і зменшився у порівнянні з відповідним періодом 2014 р. на 1,3 млрд. дол. США [6]. Але водночас, впав і курс євро до долара (з 1.36 до 1.12), що, своєю чергою, призвело до зростання обсягів українського експорту до ЄС, оціненого в євро, з 1,0 млрд. у 2014 р. до 1,1 млрд. у 2015 р. [6]. За такої ситуації коректний перехід у підрахунках на євро або фізичні обсяги дав би можливість зняти проблему, так би мовити, «віртуального обвалу» експорту, зберегти цінову конкурентоспроможність української продукції на зовнішніх ринках.

У дусі усталених підходів аналітиків до позиціонування на світовому ринку Україна могла б розраховувати на інвестиційне стимулювання галузей, які виробляють сировинні матеріали на експорт. Йдеться насамперед про продукцію сільського господарства, а також про залізну руду, чорні метали тощо.

Однак **глобальна тенденція до зниження цін на сировинні товари** зберігає свій вплив. Зокрема, за даними МВФ, у 2016 р. здешевлення зернових на експорт може становити 6%, залізної руди – 20% [9], яке в умовах України, за визнанням міністра фінансів України Н. Ярьсько, все важче компенсувати знеціненням національної валюти і загрожує фінансовому результату таких галузей, як АПК, гірничо-металургійний комплекс і металургія [10].

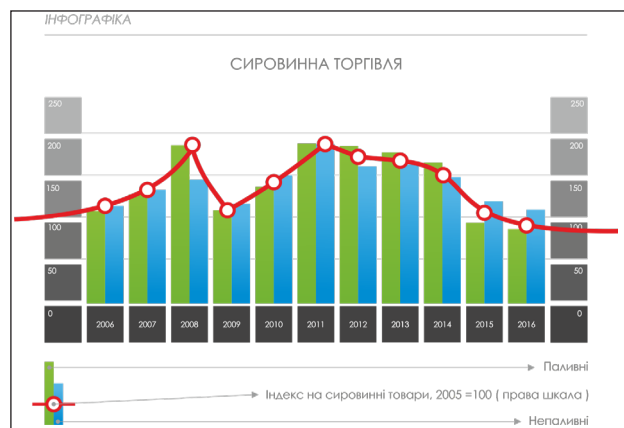

Рис. 2. Сировинна торгівля

Низькі ціни на сировинні товари у світі створюють значні проблеми для розвитку більшості економік, що розвиваються, у тому числі української. За таких умов ані глобальна торгівля, ані обсяги залучення інвестицій не зростатимуть. Розвивати сировинний бізнес, коли в усьому світі заморожуються проекти розробки нових родовищ та закупляються нафтові свердловини, – небачена розкіш для інвесторів.

Українська економіка могла б очікувати на зростання інвестицій, якби глобальні економіки (чи принаймні економіки країн-сусідів) стрімко розвивалися та зростали

обсяги міжнародної торгівлі. Представлена нижче інфографіка свідчить, що на даному етапі глобальна торгівля досягла певної точки насичення. А коли ринки стагнують чи скорочуються, зменшується можливість інвестицій у виробництва, орієнтовані на них.

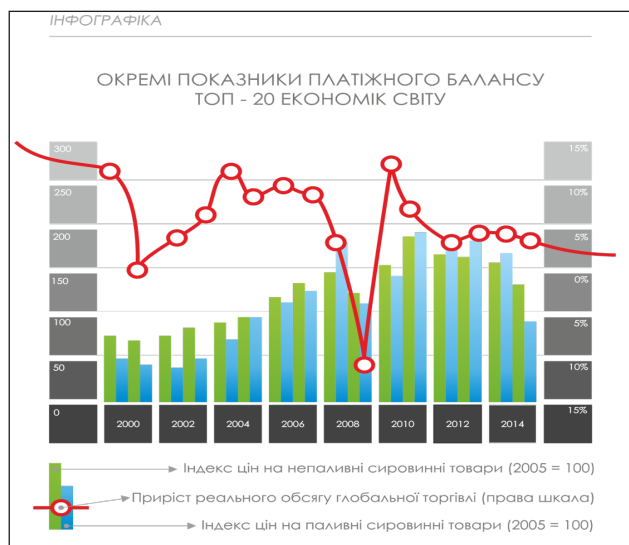

Рис. 3. Окремі показники платіжного балансу ТОП-20 економік світу

Досягнення глобальною торгівлею точки насичення та прояви стагнації ринків зменшують зацікавленість ділових кіл інвестувати в нові, орієнтовані на експорт ризиковані виробництва.

В економіках розвинутих країн загострилася проблема працевлаштування. Теоретично можна було б сподіватися на інвестиції, які у світі розвивалися нові галузі, а старі, неекологічні та трудомісткі, занепадали б і мігрували в країни третього світу. Але оскільки безробіття в країнах Євросоюзу становить 11,0%, у ЄС в цілому – 9,5% [11], то сьогодні перед ними стоїть питання, як працевлаштувати своє населення, а не куди перенести надлишок технологій.

Глобальна економіка наразі перебуває в дуже несприятливій для залучення іноземних інвестицій фазі циклу. Завдяки технологічним нововведенням, які збільшують продуктивність праці, економіки розвиваються із мінімальною кількістю додатково зайнятих людей.

Зокрема, у 2009–2014 рр. реальний ВВП Китаю зріс на 51%, зайнятість – лише на 2% [12]. У Німеччині приріст економіки становив 10%, а зайнятості – лише 5% [12]. Технологічне переозброєння створює в потужних країнах надлишок робочої сили та нівелює необхідність інвестувати в країни, які розвиваються.

Низку критичних обмежень для залучення інвестицій у національну економіку генерують **регіональні фактори**.

Транснаціональні корпорації (ТНК), розміщують виробництва в одній із країн кожного регіону (наприклад, Східної Європи) з відповідним рівнем розвитку і значним внутрішнім ринком. Країни-сусіди мають вищий ступінь розвитку (Польща, Словаччина, Угорщина тощо), помітно більші обсяги внутрішнього ринку (Росія, Туреччина тощо). Усі виробництва традиційних галузей, які могли бути розміщеними в регіоні транснаціональними корпораціями, вже працюють, виробляють продукцію і задовольняють потреби країн регіону, у тому числі України. Переміщувати їх за нинішніх умов в українську економіку ніхто не збирається, будувати нові в умовах недостатньо розвинутого внутрішнього ринку та задоволеності його

потреб існуючими виробництвами недоцільно. У цьому контексті **конкуренція за інвестиції та підприємства ТНК з боку країн регіону** Центральної та Південно-Східної Європи робить перспективи вишукування іноземних інвестицій у регіональному середовищі примарними.

Стратегічне партнерство Сполучених Штатів Америки, країн G-7 та Європейського Союзу з Україною як фактор зовнішньої кон'юнктури несе в собі високий потенціал інтеграції у світогосподарські процеси, підвищення конкурентоздатності національної економіки. Імплементация Угоди про асоціацію та всеосяжну і поглиблену зону вільної торгівлі між Україною та ЄС за визначенням покликана прискорити структурну перебудову національної економіки [13, с. 118]. За доленосні для економіки України можливості Каха Бенукідзе та Томаш Фіала визначили дію таких двох першорядних факторів Угоди, як відкриття одного з найбільших світових ринків та здійснення масштабної програми структурних реформ усіх сфер економіки та соціуму на базі compliancecost та імпорту інституцій [14, с. 215].

Їх використання як продуктивного фактору нарощування конкурентоспроможності потребує інтенсифікації взаємодії та притирання управлінських і регуляторних механізмів національної держави (Україна) та наднаціональної організації (ЄС).

З української сторони необхідне врахування того, що в інституціях ЄС відбувається переосмислення наслідків «грецької» та «мігрантської» криз, а Brexit-референдум 2016 р. у Великобританії загострив вибір між векторами «поглиблення чи розширення». За цих умов Захід ще не обрав детальних обрисів та етапів включення України, її держави та економіки у свій формат.

Україна перебуває на самих початках формування реальної проєвропейської держави. Старі інституції держави і суспільства вже не здатні працювати ефективно, нові ще не сформовані. Існує різниця у філософії менеджменту сторін. ЄС вимагає більше дій, розвитку, активної трансформації, а представники України – більше грошей.

За розрахунками Національної ради реформ, на початок квітня 2015 р. українська сторона виконала 3% зобов'язань, узятих на себе в рамках Угоди про асоціацію, а ще 16% – у процесі виконання [15].

Відсутність ефективних механізмів освоєння міжнародних коштів, зокрема на інфраструктурні проекти, імітаційний характер державно-приватного партнерства і неререформованість багатьох сфер, зокрема системи автодорожнього будівництва, стримує міжнародних партнерів у переході до реалізації масштабного «плану Маршалла» для України. Про це, зокрема, свідчить те, що із 40 млрд. дол. США зовнішнього фінансування, передбачених донорами на 2015–2018 рр., понад третину становить економія від списання, скасування та реструктуризації.

Нетехнологічність менеджменту, корупція, відсутність гарантійного повернення до владних інституцій представників ancientregime тільки підвищують обережність стратегічних партнерів і прагнення до покрокового руху [16].

Спрямовані на підтримку макроекономічної рівноваги економічної системи та структурні секторальні реформи **програми фінансової підтримки здійснювані США, Японією, країнами ЄС, G-7 та G-20, є фундаментальним підґрунтям для підтримки інвестиційної привабливості держави й економіки** [13, с. 118].

Аналіз впливів зовнішньої кон'юнктури неможливий без розуміння того, як виглядають актуальні обриси інноваційно-інвестиційного середовища України у світлі об'єктивних якісних індикаторів.

За даними міжнародних співставлень МВФ на основі обсягу ВВП за ПКС на особу, продовжує зростати розрив між Україною та провідними розвиненими країнами (від 3,5 до 7 разів), відставання в розвитку економіки з постсоціалістичними країнами Центральної Європи (від 2 до 3 разів) [17].

Україна в міжнародних глобальних економічних рейтингах поступається не тільки розвинутим країнам, а й багатьом країнам СНД та постсоціалістичним країнам [18], а за такими критеріями економічної свободи, як свобода права власності, інвестиційна свобода українська економіка є одним із найбільших аутсайдерів [19].

З огляду на відсутність якісних перетворень у регуляторному полі та прояви податкового тиску, національний індекс інвестиційної привабливості, що розраховується Європейською бізнес-асоціацією України та дослідницькою компанією In.Mind, не покращується. Переважна більшість інвесторів не задоволена актуальним станом інвестиційного клімату [20].

Нижче мінімальних порогових значень перебувають рівень витрат на науково-технічні розробки, індекси інвестиційної та інноваційної безпеки, а показники інноваційної активності підприємств промисловості у 2 рази нижчі, ніж у постсоціалістичних країн Східної Європи та в 3,5–5 разів менші, ніж у найбільш інноваційно активних країнах ЄС. Країна з 39-мільйонним населенням, ВВП обсягом 70–80 млрд дол. США, держбюджетом в 15–16 млрд дол. США, державними видатками на всю наукову сферу близько 100 млн дол. США за рік та 5 %-ною часткою високих технологій у промисловому експорті не може конкурувати зі значно розвинутішими й потужнішими економіками в наукомістких та престижних високотехнологічних секторах [1, с. 75–76].

Усі вищенаведені «параметри відставання» є підсумком та наслідком попереднього нагромадження дисбалансів соціально-економічного розвитку та свідчать про невдалу і неефективну діяльність держави та ділових кіл по забезпеченню економічної й інвестиційної безпеки країни.

Разом із тим існують й контртенденції. В економіці та зовнішньоекономічній діяльності продовжує проявлятися роль нових пріоритетних галузей як експортерів та об'єктів інвестування. Рельєфне зростання демонструють ІТ-сектор, економічні та технологічні заходи по скороченню споживання енергоносіїв, посилення компенсуючої ролі АЕС та ГАЕС у виробництві електроенергії.

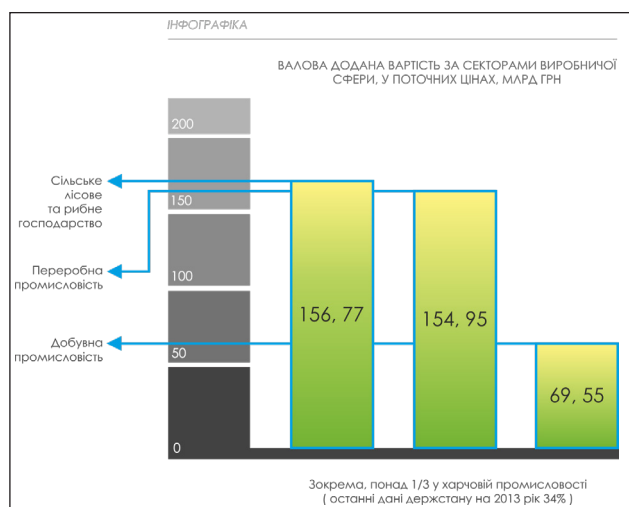

Рис. 4. Валова додана вартість за секторами виробничої сфери

У сенсі нашого дослідження важливим є розвиток АПК. Якщо в 2007 р., перед світовою економічною кризою, частка сільськогосподарства у ВВП України становила лише 6,6%, а обробної промисловості – 19,9%, то в 2015 р., відповідно, 13,3% та 11,4% [21].

Як буде показано нижче, обсяг створеної в АПК валової доданої вартості мінімум удвічі перевищує її обсяг у решті галузей обробної промисловості та є значно більшим, ніж виробництво в них та добувному секторі разом узятих. Відбувалася зміна питомої ваги основних галузей української економіки в експорті. Якщо в 2008–2015 рр. вивезення продовольчих товарів з України зросло у 1,8 рази – з 7,36 млрд. євро (або 16,2% загального обсягу) до 13,24 млрд. євро (або 38,5%), то поставки продукції чорної металургії за той самий час зменшилися у 2,2 рази – з 18,0 млрд. євро (39,6 %) до 8,1 млрд. євро (23,6%), а продукції машинобудування – в 1,7 рази – із 7,4 млрд. євро (16,3%) до 4,3 млрд. євро (12,5%) [6].

Дослідження позитивних трендів українського експорту та структурних змін в економіці дало підставу авторитетному фінансово-економічному рейтингу банку ABNAMRO (Нідерланди) класифікувати Україну як країну з перспективним ринком, яка здатна разом із Мексикою, В'єтнамом та Ганою наздогнати і виперeditи за динамікою економічного зростання країн – членів БРИКС [22].

Здійснюються пілотні інвестиційні проекти, які за сприятливих умов можуть стати плацдармами нового етапу реального інвестування. Компанії «Фуджікура» (Японія, електротехніка), «Джон Дір» (США, машинобудування), «Каргіл», «Монсанто», «Суффле Груп» (США, Франція, агропромислове виробництво) увійшли у стадію контрактації та практичної реалізації інвестиційних проектів із загальною заявленою сумою не менше 250 млн. дол., а Фонд Дж. Сороса придбав значний пакет акцій у провідної української ІТ-компанії «Циклум» [23].

Під впливом зовнішньої кон'юнктури і внутрішніх факторів розвитку, потреб вирішення актуальних завдань трансформації економіки відбувається переоцінка системи державного інвестиційного менеджменту. Стратегічними документами розвитку України та її регіонів декларується формування інноваційно орієнтованої економіки. Для цього сформовано інвестиційну та інноваційну системи, які включають, зокрема, законодавчі, інституційні та інструментальні складові.

Однак кожна із цих систем на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях все ще є недостатньо збалансованою за інституціями, інструментами і механізмами стимулювання інвестицій та інновацій. В інструментах стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності акцент за інерцією робиться на прямій фінансовій підтримці за рахунок бюджетів різних рівнів, що в умовах дефіцитності бюджетів може ускладнювати реалізацію інвестиційних та інноваційних зрушень. **Загалом, усі ці системи поки що не створюють цілісної інноваційно орієнтованої моделі розвитку економіки.**

Упродовж 2014–2015 р. в Україні було вжито низку заходів для активізації господарської та інноваційно-інвестиційної діяльності та покращання інвестиційного клімату в цілому, зокрема для досягнення індикаторів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [24] щодо входження України до ТОП-30 країн за Індексом легкості ведення бізнесу та до ТОП-40 за глобальним індексом конкурентоспроможності. Серед нещодавніх кроків уряду та Президента України слід виділити, зокрема:

- підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, що відкриває значні можливості щодо інвестиційно-іннова-

ційного співробітництва шляхом активізації трансферу технологій, розширення участі в програмах науково-технічного розвитку ЄС та інтеграції в Європейський дослідницький простір, започаткування й реалізації спільних з ЄС секторальних проектів технічної допомоги тощо;

- спрощення умов ведення бізнесу, зокрема, скасовано 16 неефективних регуляторних обмежень; встановлено строки реєстрації підприємств протягом не більше двох днів; запроваджено видачу документів дозвільного характеру через центри надання адміністративних послуг [25];

- скасування ліцензування 26 типів господарської діяльності, визначення виключного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню [26];

- забезпечення обґрунтованості та прозорості прийняття рішень щодо фінансування державних інвестиційних проектів, підвищення ефективності використання державних коштів і результативності державних інвестиційних проектів [27];

- схвалення планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері інтелектуальної власності [28];

- опрацювання питання створення порталу Invest.in.ua, який буде містити повну інформацію про інвестиційний потенціал України, та медіа-підтримка формування позитивного інвестиційного іміджу України, зокрема виготовлення і поширення в мережі Internet, у тому числі на офіційних веб-ресурсах посольств України за кордоном, інформаційних матеріалів під назвою Invest Ukraine open for You!, відеоролика Invest Ukraine!);

- створення робочої групи з питань залучення іноземних інвестицій, яка вивчає та готує пропозиції щодо втілення кращої світової практики щодо підтримки інвестиційної діяльності з боку держави;

- опрацювання питання створення проектного офісу, діяльність якого буде спрямована на інституційну підтримку інвесторів та інвестиційної діяльності в Україні [29];

- створення Деререгуляційного офісу при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі України, головною метою діяльності якого є систематичний перегляд регуляторного середовища в країні та оцінка ефективності й доцільності кожного окремого обмежувального заходу;

- затвердження дорожньої карти дерегуляції, імплементація якої дасть змогу Україні до 2017 р. увійти до ТОП-50 за рейтингом легкості ведення бізнесу, а в 2018 р. – увійти до ТОП-20 [30];

- створення Інтерактивної інвестиційної онлайн-карти України¹, яка містить інформацію про конкурентні переваги, інвестиційні можливості регіонів та спрямована на розкриття і реалізацію їх інвестиційного потенціалу (наразі також усі ОДА розмістили на своїх Інтернет-сторінках інвестиційні паспорти областей, а окремі ОДА розмістили також інвестиційні паспорти районів та міст).

Серед запланованих кроків уряду в покращанні рейтингових позицій України – подальше внесення змін до законопроектів щодо реєстрації бізнесу, початку будівництва, підключення до електромереж, захисту прав інвесторів, отримання кредитів та інших параметрів, які дадуть змогу підвищити показники відповідних індексів та індикаторів.

Висновки. У підсумку основні фактори зовнішньої світогосподарської кон'юнктури створюють для націо-

нальної економіки низку критичних обмежень у сфері сировинного експорту і торгівлі, стабільності валют, аутсорсингу технологій та виробничих потужностей.

Обсяги зовнішньої торгівлі найбільших економік світу, а також прямих іноземних інвестицій стагнують. З огляду на це, чекати на масштабні грошові вливання та масове відкриття нових, орієнтованих на експорт виробництв в Україні, яка перебуває у вирі жорстокої військово-політичної та економічної кризи, поки що не доводиться. Водночас національна економіка переживає руйнування виробничого потенціалу, деградацію старої економічної моделі, відтік інвестицій та капіталу.

Проведене дослідження свідчить про те, що за цієї ситуації слід припинити збереження малоперспективної моделі міжнародної спеціалізації України як виробника й експортера сировинної та низькотехнологічної продукції, що веде до посилення ризиків залежності національної економіки від коливань зовнішньоекономічної кон'юнктури та економічної політики торговельних партнерів. Уважаємо за необхідне:

- Спрямувати акумульований усередині країни інвестиційний та технологічний ресурс на створення економічних платформ (індустріальних та наукових парків, технопарків, стартапів та бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, тощо), на базі яких могли б сформуватися галузі VI укладу економіки.

- На даному етапі зробити ставку на енергійне нарощування обсягів виробництва нескладної продукції та послуг, реальну ефективну зайнятість і збільшення як державного, так і приватного попиту в разі за рахунок порівняно простих галузей, на результати праці яких є запит на світовому ринку та реальні для українського бізнесу.

- Враховувати, що принаймні певний період найпрестижніші та найбільш високотехнологічні галузі можуть розвиватися лише у формі кооперації чи виконання підрядних робіт для замовників із розвинутих країн.

У реалізації відповідальної державної політики антикризового інвестиційного менеджменту вважаємо пріоритетними та безальтернативними:

- Усунення розриву між реальними показниками економічного розвитку та завищеними очікуваннями суспільства щодо рівня доходів та параметрів якості життя.

- Різде збільшення темпів і результативності реформ інвестиційно-інноваційного середовища, що може привернути увагу глобальних та регіональних інвесторів. Як варіант, забезпечення стабільних правил гри, посилення державних гарантій та спрощення митних і податкових процедур, ухвалення Інвестиційного кодексу.

- Забезпечення нової, більш високої якості держави – регулятора зовнішньоекономічної та інвестиційної сфер. З урахуванням військової агресії тільки наочна перевага ефективних і прозорих інституцій, ультранизьке податкове навантаження та інші внутрішні фактори зможуть привернути увагу інвесторів-нерезидентів.

- Цілеспрямоване і покрокове повернення до дозволених порогових значень інвестиційної та інноваційної безпеки, фінансування науково-технічних розробок, перш за все – у пріоритетних галузях і сферах інвестування та експорту з усебічним урахуванням факторів зовнішньої кон'юнктури.

Уважаємо, що фактична переорієнтація української економіки, увага іноземних інвесторів і вітчизняних підприємців, насамперед на АПК, енергозбереження чи ІТ-технології є закономірними, логічними і такими, що в середньостроковій перспективі може дати оптимальний ефект для країни загалом.

¹ Інтерактивна інвестиційна карта України / Інвестуй в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investukrmap.org.ua/uk/RegionPassports/UaMap>.

Список використаних джерел:

1. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К. : НІСД, 2014. – С. 148.
2. Приходько В.П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи / В.П. Приходько // Інвестиції: практика і досвід. – 2013. – № 16. – С. 6–9.
3. Ваше Ж. Економічний потенціал завжди спокусливий у скрутні часи, але з цього ніколи не виходило нічого путнього ні в Україні, ні в інших країнах / Ж. Ваше [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/147038>.
4. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України : [монографія] / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харкішвілі. – К. : НІСД, 2012. – 368 с.
5. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
7. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.miga.org>.
8. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
9. Заручниця світу // Тиждень.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/155447/page1>.
10. Виступ міністра фінансів України Н. Ярьсько на 12 інвестиційній конференції інвестиційної компанії «Драгон Капітал» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Interfax.com.ua/news/economic/329819.html](http://interfax.com.ua/news/economic/329819.html).
11. Порятунком потопаючого. Що перешкоджає залученню інвестицій в Україну // Тиждень.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/14933/page2>.
12. Trading Economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tradingeconomics.com>.
13. Гальчинський А.С. Ліберальні уроки для України : науково-популярне есе / А.С. Гальчинський. – К. : Либідь, 2011. – 288 с.
14. Федорин В. Гудбай, імперіє. Розмови з Кахою Бенукідзе / В. Федорин. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. – 530 с.
15. Національна рада реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/>.
16. Міклош І. Вимоги МВФ необхідні, але недостатні / І. Міклош // Тиждень.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/130703>.
17. Стабілізація на дні // Тиждень.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/155274/page1>.
18. Україна в глобальних рейтингах: підсумки 2015 // Українська правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratingstory.
19. Бочі А. Україна у світових рейтингах / А. Бочі // Вісник : офіційне видання державної фіскальної служби України. – 2015. – № 45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.visnuk.com.ua/a/pubs/id/9160.
20. Індекс інвестиційної привабливості України у 4-му кварталі 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk/information-support/eba-news/item/33277-2015-12-28-1013>.
21. Міжнародна конференція підтримки України (Київ, 28 квітня 2015 р.) / Комюніке. Розділ 1. Бізнес-клімат та інвестиційні можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://supportforukraine.com/ua>.
22. Шанс на зростання. Як вивести економіку з кризи // Тиждень.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/economics/138860/page3>.
23. Японська Fujikura побудує завод на Львівщині // Forbes.net.ua/ua/news/1402059.
24. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) : Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/191-19>.
26. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
27. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних інвестиційних проектів : Закон України від 07.04.2015 р. № 288-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/288-19>.
28. Про схвалення розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі планів імплементації деяких актів законодавства ЄС : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 164-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/164-2015-%D1%80>.
29. Інвестиційна діяльність в Україні / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cc024807-7cab-4c92-be6f-c00045ece1c6>.
30. Дорожня карта Doing Business 2017 – шлях із 57 етапів / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.gov.ua/News/Detail?id=058ed9d5-5863-47cf-9552-1c0dedd54208>.

Анотація. В роботі досліджено вплив глобальної кон'юнктури на національну економіку та експорт. Проаналізовані зміни індикатора інвестиційної безпеки. Розглянуто актуальне становище інвестування в мирі та в Україні. Досліджено становище та зміни державної політики стимулювання зовнішньоекономічної діяльності та інвестицій. Представлено рекомендації щодо підтримки конкурентоспособності.

Ключевые слова: зовнішньоекономічна кон'юнктура, інвестиційна безпека, конкурентоспособність, експорт, державна політика стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку, пріоритетні галузі.

Summary. The article deals with the influence of the conjuncture on the national economy and exports. The changes in investment security indicators are analyzed. The current state of investment in the world and the country is considered. The state and changes in government policies concerning the stimulation of the foreign trade and investment are examined. The recommendations for the support of competitiveness are presented.

Key words: foreign economic conjuncture, investment security, competitiveness, exports, government policies for innovation and investment development stimulation, priority sectors.